

full d'assessorament de l'escola de pares de la FaPaC

COORDINADOR DEL SERVEI: MARTÍ COSTA



APRENDRE DE LA DIFERÈNCIA

QUÈ ENS PREOCUPA?

Últimament veiem reflectits en els diaris, a la TV o a la ràdio, notícies comentant agressions a immigrants, discriminacions vàries degudes a motius religiosos, ètnics o d'índole sexual, discriminacions relacionades amb disminucions com ara el retard mental, la ceguesa, la sordesa o a disminucions motrius, o les degudes a malalties com ara la SIDA. També sentim a parlar sovint d'iniciatives i de grups socials que intenten lluitar contra algunes d'aquestes situacions; lleis que promouen la integració, voluntaris de diverses especialitats, programes d'ajuda... Aquesta és una qüestió especialment important en una societat en la qual cada cop més hi conviuen persones amb grans diferències pel que fa a ètnia, ideologia, religió o diferents condicions socials, personals i de salut. Aconseguir una convivència justa i adequada no és fàcil, sobre tot quan es ve d'un model de societat molt uniforme.

La voluntat d'aquest full, és presentar una panoràmica general de quina ha de ser l'actitud que hem de tenir com a pares si volem educar als nostres fills i filles en valors tan elementals com els que han de permetre bastir un món més solidari i respectuós, un món en què hi tinguem tots cabuda.. És també intenció de l'Escola de Pares de la FaPaC treure en el futur altres Fulls més concrets en els quals es puguin abordar amb més detall alguns dels punts que, en aquest, quedaran només esbossats.

(Ve de la coberta) **APRENDRE DE LA DIFERÈNCIA**

EL TEMA DELS VALORS:

Un dels temes que estan apareixent amb força en el debat educatiu dels últims temps és l'educació en els valors. Què vol dir això? Vol dir que un dels principals objectius en l'educació d'una persona és aconseguir que adquireixi uns valors sòlids, una manera de veure les relacions entre les persones i una manera de comportar-se que sigui respectuosa amb els altres i amb el medi i un forma cívica i solidària d'entendre la convivència. Vol dir, en definitiva adquirir uns principis que permetin participar activament i responsablement en la vida social.

Pel que fa al tema que ens ocupa estem parlant de valors com la tolerància amb les idees, les formes de vida, els plantejaments religiosos i polítics de les persones que ens envolten. La tolerància ens permet conviure amb situacions que, tot i no entendre o no compartir, som capaços d'admetre al nostre costat sense que ens generin sentiments d'odi o de rebuig. Som tolerants quan no ens sentim ofesos quan algú del nostre costat defensa o practica comportaments als quals no estem acostumats o que, fins i tot, no entenem.

La tolerància va estretament lligada a un altre valor important, el respecte. Sovint no n'hi ha prou amb tolerar, cal respectar i el respecte s'ha d'exterioritzar cap a persones, situacions o manifestacions diferents a la que estiguem acostumats. El respecte ens permet acostar-nos a l'altre i començar a entendre les seves necessitats i motivacions. Respectem quan no només permetem que altres facin coses que per a nosaltres són peculiars sinó quan fem un esforç per entendre-ho.

Un altre dels valors essencials en aquesta línia és la solidaritat. La solidaritat és un pas més en aquesta línia. En ocasions no n'hi ha prou en tolerar ni tan sols en respectar, cal ser solidaris amb algunes de les situacions d'injustícia o simplement de desigualtat de les quals la nostra societat n'és plena.

No s'ha de confondre la tolerància, el respecte o, especialment, la solidaritat amb altres actituds o sentiments com ara la "llàstima" o la "sobrepotecció". Una persona cega no necessita llàstima. Necessita tolerància quan s'asseu amb el seu gos guia a la taula del costat del mateix restaurant en què estem nosaltres, necessita respecte pels seus drets laborals, escolars i socials i necessita solidaritat quan, en el moment que calgui, precisa de la nostra ajuda.

LA POR A LA DIFERÈNCIA.

Tot i que els diferents individus de l'espècie humana som consubstancialment diferents els uns dels altres,

Sovint no n'hi ha prou
amb tolerar, cal respectar
i el respecte s'ha de
exterioritzar cap a persones,
situacions o manifestacions
diferents a la que estem
acostumats.

tenim tendència a agrupar-nos i a buscar elements que ens facin més homogenis. Així tenim tendència a marcar separacions que ens permetin sentir-nos segurs dins el nostre grup. Aquesta seguretat fàcilment pot donar pas a un sentiment de superioritat i/o de rebuig respecte dels qui no pertanyen al nostre grup. Aquests sentiments van sovint revestits de prejudicis que tenen forma de generalitzacions abusives. Fixem-nos amb aquestes frases i pensem fins a quin punt ens són properes; *gitano hauria de ser; són tots uns lladres; no haurien de deixar entrar a persones amb paràlisi cerebral en aquest restaurant, no saben ni menjar bé; dona hauria de ser, totes condueixen igual; prou dificultats tenim per a trobar feina els d'aquí, ara només falta que la donin als de fora!*

No estem parlant només de diferències racials o ètniques sinó també de diferències incloses en el sí de la nostra mateixa cultura; equips de futbol, grups d'edat, diferents menes de disminucions, diferències sexuals, tribus urbanes... És com si, en una societat global i altament diversificada com la nostra, s'estengués una mena de plaga a través de la qual ens convencéssim que tot el qui no forma part dels nostres està contra nosaltres. Sense una sòlida formació en valors, la tendència sembla ser témer i rebutjar tot allò que és diferent. La violència en els camps de futbol pot mitigar-se a través de severíssimes mesures de control i de repressió policial, però només s'eliminarà per l'educació en la tolerància de la qual tothom amb una mica de seny hauria de donar exemple.

Una mica més enllà hauríem de parlar de la necessitat de reconèixer el dret a la diferència. Aquest reconeixement implica permetre als altres ser diferents, implica respectar el que parlàvem anteriorment i la voluntat de no exigir que siguin igual que nosaltres. No s'hi val a dir que no som racistes amb els gitanos i, immediatament, exigir-los que s'integrin a la nostra manera de viure i a la nostra manera de veure el món. No si val tampoc sentir "llàstima" per a les persones amb alguna disminució i, a l'hora, rebutjar-los com a companys de feina o com a veïns. Ni els uns ni els altres necessiten de la nostra "comprensió" ni de la nostra "llàstima", però sí que

precisen del nostre respecte i de la nostra solidaritat. A això ens referim quan parlem d'educació en els valors i a això ens referim quan parlem de no tenir por a la diferència.

EDUCACIÓ PER LA DIVERSITAT I EN LA DIVERSITAT.

Els nostres fills i filles viuen, però viuran encara més en un món en el qual la diversitat serà la norma. De l'educació que els donem en aquest sentit en dependrà de la seva adaptació a aquest món variat i canviant i en dependrà també la mena de societat que s'hi vagi bastint.

Si l'educació per a la diversitat és un objectiu, l'educació en la diversitat n'és l'estratègia. És una educació que ens ha de permetre adquirir els valors dels quals hem parlat. Ens ha de permetre entendre i respectar al nostre veí quan fa el Ramadà, saber quina mena d'ajuda necessita i quina no necessita aquell cec que ens trobem al carrer, ens ha de permetre sentir-nos còmodes quan en el bus, en el seient del costat, hi tenim una persona amb la síndrome de Down, etc.

Perquè això sigui possible cal una bona actitud, però també informació i, com qualsevol altra mena d'aprenentatge, pràctica. Els tres factors són necessaris i importants i cal que es conjuminin i complementin. Podem tenir una actitud de respecte per a les persones amb disminució, però també fàcilment podem sentir-nos desorientats quan en tenim al costat, si no hem desenvolupat les habilitats socials necessàries o si no tenim un coneixement mínim de la mena de necessitats que aquesta persona pot tenir. ¿No us heu torbat alguna vegada sense saber que fer o cap a on mirar en alguna de les situacions descrites? Els prejudicis i els comportaments inadequats respecte a les minories no desapareixen amb argumentacions ètiques, ni tan sols adquirint informació sobre la realitat de les persones a les quals en referim. És imprescindible el contacte directe, la possibilitat de practicar els comportaments adequats en els llocs i davant les persones per a les quals siguin adients.

Actualment i afortunadament, a la majoria dels centres educatius i sol haver una bona mostra de diversitat. Si els nostres fills conviuen a l'escola amb persones diferents, hi ha possibilitat que aprenguin valors, actituds i comportaments adequats a aquesta realitat.

Aquesta és una de les raons de l'educació en la diversitat. Diferents lleis i normatives tenen cura d'evitar la discriminació i això és especialment marcat en l'àmbit educatiu. Només a través del tracte habitual amb la diferència és possible educar per a la diversitat. Com deiem, , d'uns anys cap aquí, en els centres educatius

s'hi poden trobar nois i noies amb marcades diferències que reflecteixen la realitat del lloc on vivim. Sempre hi havia hagut nois i noies amb diferents motivacions i interessos, sempre hi havia hagut nois i noies més o menys dotats per l'estudi, però ara a més a més hi podem trobar deficients sensorials o motrius, persones amb retards mentals, nens i nenes de diferents llengües i cultures, etc.

Això és positiu? Des del nostre punt de vista és enormement positiu. Dèiem uns paràgrafs més amunt que els nostres fills i filles hauran de viure en un món amb una gran diversitat. D'adults, en les seves professions estaran en contacte amb persones amb diferències importants, amb necessitats diferents, amb problemes i punts de vista diferents. També com a pares, i com simples ciutadans hauran de fer front a aquesta diversitat. Potser els seus fills tindran amics o companys de classe d'altres cultures, potser, desgraciadament, hauran d'enfrontar-se com a pares al naixement d'un fill o filla amb alguna disminució. Cal que aprenguin a conviure des de joves amb la diferència. Cal, però que n'aprenguin bé. El simple fet d'estar tots junts en una classe o en una escola no és cap garantia per a un bon aprenentatge. Cal fer una tasca ben feta d'ensenyament de valors. Tant des dels centres educatius com des de casa és essencial tenir cura d'aquest tema per aconseguir l'èxit en aquesta tasca.

QUE HEM DE FER COM A PARES?

El valors s'ensenyen practicant-los. Per aquesta raó el contingut essencial d'aquest full no va tan dirigit a parlar i a reflexionar sobre problemes o temes relacionats amb els nostres fills i filles sinó a parlar i reflexionar sobre qüestions que ens impliquen directament com a persones i, per tant, ens impliquen directament com a educadors dels nostres fills i filles. Si, com a pares, aportem exemple i donem suport a aquesta tasca, farem més fàcil aconseguir l'objectiu

Els nens i les nenes tenen una gran capacitat per a copsar els nostres estats d'ànim i per a interpretar les nostres emocions. Qualsevol comentari, qualsevol actitud és una forma de valoració del que ens envolta.

Les actituds i els prejudicis s'aprenen amb una facilitat sorprenent ja que suposen clixés que faciliten una explicació, encara que molts cops irracional, del món. No és ni tan sols necessari donar massa explicacions. Els nens i les nenes tenen una gran capacitat per a copsar els nostres estats d'ànim i per a interpretar les nostres emocions. Qualsevol comentari, qualsevol actitud és una forma de valoració d'allò que ens envolta, el punt de vista *oficial* de la família respecte d'aquell tema. Coses que a nosaltres ens passen desapercebudes, o que pensem que a ells els han passat desapercebudes, poden passar a formar part del bagatge que els ha de permetre valorar i actuar en el seu entorn.

Quins comentaris fem de les persones que són diferents de nosaltres? Què en diem de les persones massa grasses o massa primes? De les que tenen un color diferent del nostre? Dels estrangers que trobem pel carrer? Com ens comportem quan a la platja tenim al costat un grup de persones amb retard mental? Quina cara hi posem i quin comentari fem quan el nostre fill és convidat a un aniversari d'un company seu de classe amb alguna disminució? Què en pensem del fet que els nois i les noies amb dificultats estiguin a la mateixa classe dels que no en tenen? Actuar correctament i

Si els nostres fills
conviuen a l'escola
amb persones diferents,
hi ha la possibilitat que
aprenuin valors,
actituds i comportaments
adequats a aquesta
realitat.

donar explicacions correctes en aquestes situacions és fonamental per a l'educació en aquests valors dels que estem parlant.

Quan creixen, quan són capaços de seguir i discutir les nostres argumentacions, hem de tenir cura de fer comentaris sobre les actituds i comportaments positius o negatius que veiem per la TV, a les pel·lícules, o sobre fets que ells visquin de forma

més o menys propera. Llavors és moment de fer-los reflexionar contrastant diferents formes de pensar i d'actuar, buscant elements que permetin interioritzar els valors que, de més menuts, havien vist i compartit amb pares i mestres, però sobre els quals comença a ser hora de raonar, comentar i, per dir-ho d'alguna manera, fer presents a la ment com a criteris i principis conscientment acceptats i activament defensats.

No pensem que fer això sigui fàcil. Com a adults que no hem estat educats en una situació de diversitat ens manca informació i actituds adequades que ens permetin enfrontar-nos amb normalitat i espontaneïtat a tota una colla de situacions sobre les quals no tenim experiència. La informació és relativament fàcil d'adquirir, aquesta és una de les pretensions d'aquest full, però requereix una actitud oberta, treure'ns de sobre alguns possibles prejudicis i tòpics, un canvi d'actituds i la pràctica diària de la tolerància, el respecte i la solidaritat.

AUTOR DEL TEXT:
Martí Costa Borràs
(pedagog)

IL·LUSTRACIONS:
Sílvia Castelló

IMPRESSIÓ:
Impremta Martín

AMB EL
SUPORT DE:



Diputació
de Barcelona
Àrea d'Educació



FEDERACIÓ D'ASSOCIACIONS DE PARES D'ALUMNES DE CATALUNYA

C/ Aragó, 245-246
Tel. 93 435 76 86
Fax 93 435 76 87
E-mail: fapac@33.0361
08003 Barcelona

C/ de la Rulla, 20-22
Tel. 972 21 92 12
Fax 972 22 25 60
17002 Girona

Aving. Catalunya, 24, 4r
Tel. 973 28 18 29
Fax 973 27 14 02
08002 Lleida

C/ Ferrany, 23
Tel. 977 23 45 49
Fax 977 21 76 00
13001 Tarragona